

HORVÁTH BARNA

EMLÉKEZNI TILOS

A szerkesztő előszava

„Áldjad lelkem az Urat, és el ne feledkezzél
semmi jótéteményéről.”

(Zsolt 103,2)

„Az igaznak emlékezete áldott.” (Péld 10,7)

Benevolo Lectori Salutem!

Hull a levél...de az emlékezetnek /Öröközden mosolyog ligete! – írta Tompa Mihály a *Halottak emlékezete* című költeményében. Ezt a verset, a nemzeti romantikus költészet eme remekművét gyakran idézte Horváth Barna. Ezzel a kötettel most rá emlékezünk, az öt éve elment Horváth Barnára, gyermekkorára, tanulóéveire és pályafutásának első szakaszára.

A szerzőt Takács Béla lelkész-muzeológus kollégája és barátja kérte fel egy visszatekintő előadás megtartására *Pályánk emlékezete* címmel, amely a Sárospataki Öregdiákok Debreceni Baráti Körének klubestjén hangzott el a Debreceni Akadémiai Bizottság székházában 1993. október 18-án. Ennek lett folytatása az a memoár, amely a Sárospataki Füzetekben 1998 és 2002 között jelent meg nyolc részben ugyanezen a címen. Kötetünknek ez a memoár adja az első részt. A *Prológus* még 1981-ben készült, három évvel a szerző édesapjának halála után, s talán ez indította el e visszatekintés tervezgetésére. Ez a töredékességével, ismétléseivel együtt is érdekes, kiváló stílusban megírt memoár szervesen kapcsolódik az életműsorozat többi részéhez.

A másik összetevő az a dosszié, melyet az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárától kapott Horváth Barna 2008-ban, utolsó karácsonyán (betekintési kérelmet napra pontosan egy évvel a halála előtt gépelte le). Ebben elsősorban Balás-Piri László 1957-bes röpcédula-terjesztési ügyének anyaga található,

amely perben Horváth Barnát is elítélték. Ezek a fiatal emberek, volt pataki diákok nagyobb lehetőségek híján nem akartak többet, csak egy évvel a forradalom után megemlékezni az áldozatokról, köztük ártatlanul meghalt társaikról, barátaikról. Emlékezni tilos talán akkor volt leginkább, ötvenhat után, a Kádár-rendszer megszilárdulásakor. Börtönbe is kerültek, az elsőrendű vádlott 3 év 6 hónapot kapott ezért a rossz szokásért, mármint hogy nem volt hajlandó felejteni.

S hogy mi mégis tudjunk emlékezni, rekonstruálni a múltat, elővettük a családi levelesládát (amely a huszadik század nagy részét lefedi és sok száz oldalt tesz ki), s kitöltöttük a hiányzó részeket. A belügy megőrizte az egyik felét, a család a másikat... Így lesz ez egy szabálytalan fejlődésregény a családi háttértől a gyermekkoron, iskolákon át a családalapításig. A röpcédulaügy környékén szinte a teljes levelezést közöljük, utána csak a pályafutás megvilágításához szükségeseket. Hogyan tudja a fogság után folytatni és befejezni tanulmányait, hogyan tud elhelyezkedni előbb, mint segédlelkész, utána, mint önálló lelképásztor. Budapest Főváros Levéltárában egyébként zárt anyagként megvan az egész, mintegy hétszáz oldalnyi peranyag, ami azonban már szétfeszítené e könyv kereteit, úgyhogy annak ismerete nélkül közöljük az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárától kapott anyagot a személyiségi jogi adatvédelmi okokból szükséges kitakarásokat a bevett módon jelölve: [...]. Az iratokat betűhíven, a gépelési hibákkal együtt tesszük közé. A leveleket is szerkesztve közöljük, az irreleváns részeket viszont kihúztuk, ám ezeket a kéziratokat a mai helyesírás alapján adjuk közre.

A harmadik egységben egy rövid kronológiát közlünk dióhéjban a legfontosabb életrajzi adatokkal.

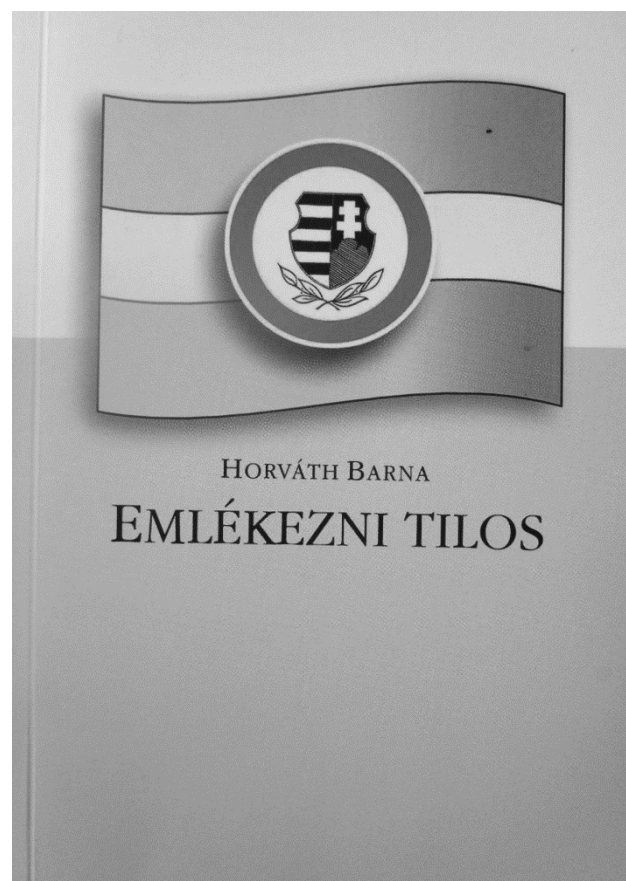
A negyedik nagy egység a kötetben a fotógaléria jórészt a családi archívumból (HCSL = Horváth Család Levéltára). Ebben képet kapunk Horváth Barna életének első

korszakáról, mintegy vizuálisan alátámasztva az előbbi szöveges anyagot.

Horváth Barna minden levelet, iratot eltett s egy olyan korban gyűjtötte össze ezeket a dokumentumokat, amelyben nem volt tanácsos másokkal megosztani ilyen bizalmas dolgokat, egyszerűen „kiadni magunkat”. Annyira nem, hogy a fiainak is csak gimnazista korukban mondta el, hogy ő hogyan is élte meg ötvenhatot és hogy 1957 – 58-ban négy és fél hónapig a pártállam börtönének vendégszeretét élvezte. Ez az óvatosság nem a saját bőrének mentése volt, inkább a következő nemzedék féltése. Persze egyszer el kell mondani, s ez a pillanat nagyjából a rendszerváltozás pirkadatával esett egybe. Azzal a pillanattal, amikor már kezdett szétfoszlni az a kétségbeejtő gondolat, hogy ez a rendszer akárhogy puhul, a mi életünkben már nem változik meg. Ebből a könyvből nemcsak az derül ki, hogy 1957 – 58-ban börtön járt az emlékezésért, hanem az is, hogy egy pár röpcédula barátoknak való megmutatása milyen beláthatatlan következményeket vont maga után. A puhuló diktatúrában beszélgetni egyre szabadabban lehetett, ha az ember a három fő tabut nem vette a szájára, de emlékezni továbbra sem volt ajánlatos, ugyanis túl sok mindent söpörtünk a szőnyeg alá a huszadik században. A három tabu: a Párt vezető szerepének megkérdőjelezése, a Szovjetunióval való megbonthatatlan barátság jegyében ideiglenesen hazánkban állomásozó Vörös Hadsereg érinthetlensége, illetve az 1956-os forradalom és szabadságharc eltiprásának felemlegetése. Ebből a tudathasadásos helyzetből született ennek a könyvnek a címe, amikor ennek a kornak a lényegi motívumát kerestem a családtörténet felől. Mindenki szeret visszaemlékezni élete szép eseményeire, gyűjtögetni az ehhez kapcsolódó dokumentumokat, ám amikor a politika beleszól az ember magánéletébe is, egy ellenséges világban mindezt el kell rejtenie. *Emlékezni tilos* – ezért adtam ezt a címet ennek a szabálytalan életrajzi könyvnek. S akár tilos, akár nem tilos emlékezni, a dolgok megtörténnek, csak legtöbbször nem tudjuk, nem értjük, miért. Például, hogy miért épp annak a háznak, a budapesti VIII. kerületi Kőfaragó utca 7.-nek a magasföldszinti lakásában kapta Horváth Barna a letartóztatásához vezető röpcédulákat 1957

őszén, amelynek szuterén részében (egy szinttel lejjebb) 52 évvel később, 2009 szeptemberében, egy barátom nyomdájában a gyászjelentése készül? Láthatjuk tehát, hogy tudhatunk mindent, ám ez semmilyen körülmények között nem ment fel az emlékezés felelőssége alól.

HORVÁHT BARNABÁS DÁVID

Prológus

Ezzel a könyvvel apának tartozom, aki már nincs közöttünk, s aki mégis szinte követeli a túlvilágról igazának elismerését. Míg élt, sok makacs vitánk ezzel ért véget, ez volt a pecsét, amit ráütött a kétes értékű és a logika szabályai szerint is tisztázatlan anyagra, a szenvedélyek tüzetől parázsló, gyúlékony matériát ezzel a varázsigével szentelte be: „Majd meglátod. S akkor azt fogod mondani, hogy apának igaza volt...” Mindig így, az apa harmadik személyének köntösébe bújva, mint aki tudja, hogy felmérhetetlen előnye van: éveinek száma, tapasztalata s az a majdani képessége, ami akkor még csak jóslatszerű villanásokba jelentkezett, s ami utóbb, halála után már három évvel is úgy ismétlődik mint túlvilági sürgetés. Szinte hallom, hogy mondja a mindenség felhőiből: „Tessék elismerni ország-világ előtt, hogy igazam volt.” Még nem tartunk ott, hogy ezt minden további nélkül elismerhetnénk... - próbálom folytatni régen megszélidült vitáink hangnemében. De ha a még ma is tartó vita hevében így mondom is, már másképpen érzem, mert már jó ideje tapasztalom, hogy sajátos igazával mint valami visszajáró szellem jelentkezik gondolataimban. Olyan utó élte van, amiről nem is álmodtam. Úgy beírta magát gondolatvilágomba, hogy olykor döbenten hallom: ugyanazt mondom, amit ő mondana, ha élne.

Kedvenc tétele volt például, hogy „a világon nincs semmi más, csak érdek, az érdek mozgatja a világot, és ezért minden ember érdekesember”. Hányszor felbőszített még diákkoromban, az emberekről vallott jó illúziók idején

azzal, hogy szétszórta az alkalmi barátokat egyetlen szentenciával, minden alaposabb tájékozódás nélkül. Elég volt, ha kimondta valakire a minősítést: „Nem hozzád való.” Azóta se hallottam ilyen hangsúllyal egybemondva. S bár a megrontóknak kijáró felháborodással védtem akkor azt, akiről szó volt, az idő múlásával valóban fel lehetett fedezni olyan motívumokat, amelyek igazolták kiábrándító nevelőmet. Sok diákkori barát levált ezért rólam, s bár azóta is igyekszem tagadni a tételt, és lehetőleg észre sem venni már jóval túlhaladtam, és is szereztem olyan tapasztalatot bőven, amiből legalábbis megérthető, hogy a keserű életbölcseesség hogyan érlelődik.

Hivatásom eszméit képviselve ma is tagadnom kell az embert és problémáit leegyszerűsítő, vulgáris materializmust, és ma már szívesen vállalom is ezt a tagadást. Apával, immár túlvilági vitapartneremmel úgy folyik ez a szomorú dialógus, hogy ő képviseli a tagadást, én meg a tagadás tagadását. S hogy mégis úgy érzem olykor, hogy igaza volt, ahogy jósolgatta gyakran, mint aki tudta már, hogy az élet különböző fázisaiban hogyan érez az ember, valami fájdalmas jel is arról, hogy lassan elvesztünk minden illúziót. S milyen szörnyű magány vár arra, aki így lekopasztva látja az embereket? Mondjuk így: irodalmi magány, a költők magánya, olyan túlvilági párbeszéd, amiben a fehér papír lesz a legjobb barát.

1981